

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ  
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА ХОРОВОГО ТА ОПЕРНО-СИМФОНІЧНОГО ДИРИГУВАННЯ

## **ПЕРЕКЛАДЕННЯ ВОКАЛЬНИХ ТВОРІВ ДЛЯ РІЗНИХ СКЛАДІВ ХОРУ**

### **Методичні рекомендації**

до виконання самостійної роботи  
з дисципліни

### **«Аранжування»**

до теми: «Перекладення вокальних творів для різних складів хору»  
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр  
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»  
галузі знань 02 «Культура і мистецтво»  
спеціальності В5 «Музичне мистецтво»  
галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»  
ОПП «Хорове та оперно-симфонічне диригування»

Харків, 2025

**УДК 784.3:784.1.087.68.088**

**П27**

Перекладення вокальних творів для різних складів хору : метод. рек. до виконання самостійної роботи з дисципліни «Аранжування» для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр, спеціальності 025 «Музичне мистецтво», галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності В5 «Музичне мистецтво», галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки», ОПП «Хорове та оперно-симфонічне диригування» / уклад. Н. М. Михайлова ; Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. - Харків, 2025. - 28 с.

Рецензенти:

Грицун Ю. М. – доцент кафедри мистецьких дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, кандидат мистецтвознавства, доцент.

Савченко Г.С. – завідувач кафедри композиції та інструментування Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, кандидат мистецтвознавства, доцент.

Методичні рекомендації розкривають теоретичні та практичні аспекти перекладення вокальних творів для різних складів хору та спрямовані на оптимізацію самостійної роботи здобувача ступеня вищої освіти бакалавр. Рекомендації містять приклади з хорової практики та поради щодо аналізу вокальних творів з метою їх подальшого хорового аранжування.

Укладач: Михайлова Наталія Миколаївна – доцент кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування, кандидат мистецтвознавства, доцент.

Методичні рекомендації розглянуто та схвалено на засіданні науково-методичної ради ХНУМ, протокол № 8 від 23 травня 2025 року.

## ЗМІСТ

|                                                                                          |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Вступ.....                                                                               | 4  |
| 1.Перекладення вокальних творів для хору: теоретичні засади.....                         | 5  |
| 2.Перекладення вокальних творів для хору а capella.....                                  | 7  |
| Перекладення з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру.....             | 7  |
| Перекладення зі зміною верхнього голосу супроводу по вокальному голосу.....              | 11 |
| 3.Перекладення вокальних творів для хору зі збереженням інструментального супроводу..... | 14 |
| Перекладення для соліста та хору з їх почерговим або одночасним звучанням....            | 22 |
| Список рекомендованих джерел.....                                                        | 28 |

## Вступ

Навчальна дисципліна «Аранжування» є важливою складовою фахової підготовки майбутніх хормейстерів, оскільки формує цілий комплекс професійних компетентностей, необхідних для успішної діяльності в сучасному динамічному мистецькому просторі. Аранжування це специфічний багатогранний процес, що поєднує різні аспекти дослідницької, композиторської, редакторської та подекуди виконавської діяльності.

У контексті підготовки сучасного музиканта, здатність адаптувати та інтерпретувати музичний матеріал для різних виконавських складів є надзвичайно актуальною та затребуваною. Володіння навичками хорового аранжування відкриває широкі можливості для творчого самовираження, розширення репертуару хорових колективів та розуміння специфіки вокального-хорового мистецтва.

Самостійна робота здобувача освіти з навчальної дисципліни «Аранжування» за темою «Перекладення вокальних творів для різних складів хору» передбачає поглиблене вивчення теоретичних основ аранжування із зазначеної проблематики, набуття практичних навичок адаптації мелодії, гармонії, фактури та інших виразових засобів оригінальних вокальних творів до специфіки обраного хорового складу.

Метою методичних рекомендацій є розкриття теоретичних та практичних аспектів перекладення вокальних творів для різних складів хору, що сприятиме ефективному самостійному опануванню навчального матеріалу. Окрім того, наданий методичний матеріал слугує формуванню навичок аналізу вокальних творів з метою їх подальшого хорового аранжування та покликаний стимулювати пізнавальну активність здобувача освіти, розвиток аналітичних здібностей та пошук творчого підходу до процесу аранжування.

Структура методичних рекомендацій містить теоретичну складову, практичні поради, питання та завдання до теми «Перекладення вокальних творів для різних складів хору», що на думку автора стане підґрунтям для ефективного самоконтролю та самокорекції в процесі самостійного опрацювання здобувачем

освіти програмового матеріалу. Фрагменти нотного матеріалу музичних творів, що використовуються в роботі знаходяться у відкритому інформаційному доступі.

## **1. Перекладення вокальних творів для хору: теоретичні засади**

Вокальні жанри в музиці виявляють широкий спектр засобів їхньої художньої інтерпретації. Об'єктом трансформації можуть стати як вокальна, так і інструментальна їх складові. Перекладення вокальних творів у хоровій практиці є доволі поширеним явищем, оскільки відкриває широкі можливості для збагачення репертуару хору та зростання творчого потенціалу хорового колективу. Суть цього процесу полягає в адаптації вокального твору, написаного для соло або вокального ансамблю до виконання хоровим колективом. Проте, перш ніж прийняти остаточне рішення щодо доцільності такої роботи, необхідні як ретельний аналіз музичної тканини твору, так і усвідомлення жанрової основи першоджерела, особливостей драматургічного розвитку та, власне, можливості втілення партитури хоровими засобами.

Арсенал аранжувальника містить доволі великий вибір інструментів для мистецької інтерпретації художнього твору, зокрема, варіативність тембральної, регістрової, фактурної, штрихової, артикуляційної його складової. Важливо, що в процесі перекладення вокальний твір не повинен втратити свою первісну художню цінність, натомість його хорова інтерпретація допоможе розкрити нові грані художнього змісту, завдячуючи коректному переосмисленню і, власне, винахідливості в фактурному, динамічному, тембровому відношенні тощо.

Така виважена творча діяльність аранжувальника під час адаптування вокального твору до певного складу хорового колективу подекуди наближає його до повноцінного композиторського процесу.

Зазначимо, що метод як і вибір засобів перекладення визначається як особливостями першоджерела, так і виконавськими можливостями хорового колективу.

Численність та складність творчих завдань в процесі перекладення вокального твору висувають низку вимог до аранжувальника.

Щоб заздалегідь передбачити та виключити можливі похибки під час перекладення, а також максимально ефективно використати міждисциплінарні знання та навички під час адаптації вокального твору до певного типу та виду хору здобувачам освіти необхідно дотримуватись нижчезазначеного алгоритму в самостійній роботі, що складається з декількох етапів.

Початковий етап – дослідницький, полягає в аналітичній діяльності здобувача освіти, що включає історико-стилістичний, музично-теоретичний, вокально-технологічний, виконавський аспекти вокального твору<sup>1</sup>.

Наступним кроком в роботі має стати складання плану аранжування з метою визначення драматургічних функцій кожного компоненту майбутньої партитури під час проєкції комплексу музично-текстових складників вихідного твору за умов конкретного виконавського складу.

Подальший етап передбачає технічне виконання наміченої стратегії з підсумковим аналізом можливих втрат та надбань порівняно з оригіналом.

Під час перекладення вокальних творів на різні склади хору необхідно враховувати потребу збереження основного музично-тематичного матеріалу оригінального твору, його темпо-ритмічної структури, ладової основи та гармонічної мови, літературного тексту. Проте допускається перенесення тематичного матеріалу до іншого регістру хорової партитури, або ж з однієї хорової партії в іншу; переміщення акордів; додавання, або ж спрощення акордових звуків, що не порушують гармонічну мову оригіналу; зміна оригінальної тональності з метою адаптації твору за діапазоном, теситурою, динамікою тощо до певного складу виконавців.

---

<sup>1</sup> Інформація щодо етапів аналітичної роботи здобувача освіти над музичним твором висвітлена в Михайлова, Н.М. (2024). Методичні рекомендації «Специфіка виконавської інтерпретації хорового твору» з навчальної дисципліни «Методика роботи з хором та викладання спеціальних дисциплін» для самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 025 «Музичне мистецтво», ОПП «Хорове та оперно-симфонічне диригування» до теми «Виконавська інтерпретація хорового твору» <https://repo.num.kharkiv.ua/items/9f533376-8063-48e7-9e76-9c424bb44ebf>

Важливо приділити увагу літературній складовій перекладення, оскільки під час підтекстовки окремих голосів партитури можливі деякі відхилення від основного тексту, проте вони не повинні суперечити ні літературному стилю твору, ні його художньо-поетичному образу. Вартує уникати різночитання між хоровими партіями за умов виконання в єдиному метро-ритмі. В хоровій партитурі важливо узгодити наголоси в тексті з сильними долями такту. Утворення, за необхідності, скорочених фраз повинно відбуватися на основі тексту повного речення та мати логічний зміст. Прийнятно використання співу *mostrando* та на голосні «а», «о», «у» та ін. Адаптуючи музичний матеріал інструментального супроводу з витриманими та залігованими тривалостями до хорових партій, можлива їх часткова ритмічна трансформація – дроблення задля оптимального балансу текстової та музичної складової партитури, проте надмірне подрібнення може негативно вплинути на цілісність музичної фрази. Застосування під час перекладення прийомів імітаційної поліфонії, як правило, потребує повторення одного й того ж тексту чи його частин усіма хоровими партіями. Розбіжності в тексті між голосами завершуються одночасно із закінченням музичної побудови, зводячись в кінці до спільного для всіх слова чи фонетично подібного складу. Важливо усвідомлювати, що взаємодія текстової та музичної складової хорової партитури впливає на сприйняття усіх компонентів твору.

## **2.Перекладення вокальних творів для хору а *cappella***

### **Перекладення з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру.**

Перекладення вокальних творів на різні склади хору поділяються на перекладення для хору а *cappella* та зі збереженням інструментального супроводу.

Серед перекладень вокальних творів на хорові найбільш типовими є:

- перекладення з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру.

- перекладення зі зміною верхнього голосу супроводу по вокальному голосу.

Добираючи твори для перекладення зазначеними способами варто ретельно проаналізувати інструментальний супровід вокального твору, оскільки під час перенесення музичного матеріалу до хорової партитури слід урахувати співочий діапазон хорових партій, а отже інструментальна партитура в цілому теситурно має бути наближена до хорової.

У випадку дублювання солюючої партії верхнім голосом інструментального супроводу типовим є перекладення з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру. В залежності від насиченості та діапазону інструментальної партитури обирається тип та вид хору: розлога мелодична лінія та широке розташування акордів у фактурі супроводу зазвичай є передумовами перекладення для мішаного хору, в той час, як обмежений загальний звуковий діапазон твору та тісне розташування можуть бути орієнтовані на однорідний, або неповний мішаний хор. Проте такий поділ є досить умовним, оскільки, за необхідності адаптування інструментальної партитури до хорової можливе як спрощення, так і ускладнення фактури.

Алгоритм виконання перекладення зазначеним способом наступний: виконання мелодичної лінії соло доручають верхньому голосу хорової партитури, нижній голос формується з гармонічної основи інструментального супроводу, при цьому наявність низьких нот, що виходять за межі співочого діапазону потребуватиме корекції (транспонування на октаву вгору, або ж спрощення у випадку октавного подвоєння). Середні голоси вибудовуються за рахунок гармонічного наповнення музичного матеріалу супроводу. Обов'язковою умовою створення якісного голосоведення є дотримання ладо-функціональних зв'язків як всередині хорової партії, так і в хоровій партитурі в цілому.

Перекладення вважатиметься вдалим за умов повного перенесення функціоналу інструментального супроводу в хорову партитуру без втрати музичної цінності твору.

У випадку ритмічної єдності солюючого голосу та партій інструментального супроводу, в результаті перекладення усі голоси хорової партитури матимуть єдину підтекстовку. Якщо ж виникає необхідність збереження ритмічних фігурацій, закладених в інструментальних партіях і в голосах хорової партитури відтворюються особливості цього ритмічного розвитку, хорові партії потребуватимуть власної підтекстовки.

Я.Степовий Зоре моя вечірня»

*сл. Т. Шевченка  
муз. Я. Степового*

*Andantino*  
*mp*

Зо - ре мо - я ве - чір - ня - я, зій - ди над го - ро - ю,

*mp*

Зо - ре мо - я ве - чір - ня - я,

*p*

S  
A

Зо - ре ве - чір - ня - я, зій - ди над го - ро - ю

T  
B

Зо - ре, зо - ре мо - я

Питання для самоконтролю:

1. Означте два найбільш типові способи перекладення вокальних творів на хорові з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру.
2. Які критерії є важливими при виборі твору для перекладення цими способами і чому аналіз інструментального супроводу є таким важливим?

3. Який алгоритм виконання перекладення з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру?

Завдання:

Виконати перекладення солоспіву Я.Степового «Вітер в гаї не гуляє» для мішаного чотириголосного хору а capella способом прямого перенесення голосів супроводу в хорову партитуру.

The image displays a musical score for the song "Вітер в гаї не гуляє" (The Wind in the Forest Does Not Roam) by Y. Stepanov. The score is written in 8/8 time and Adagio tempo. It consists of three systems, each with a vocal melody line and a piano accompaniment line. The lyrics are in Ukrainian and are written below the vocal line. The piano accompaniment is written in a grand staff (treble and bass clef). The first system starts with the tempo marking "Adagio" and the time signature "8/8". The lyrics for the first system are: "Ві - тер в га - ї не гу - ля - є - впо - чи - чи - ва - є,". The second system starts with a measure rest of 5 measures, indicated by a "5" above the staff. The lyrics for the second system are: "про - ки - веть - ся - ти - хе - сень - ко во - со - жи пи - та - є,". The third system starts with a measure rest of 9 measures, indicated by a "9" above the staff. The lyrics for the third system are: "про - ки - веть - ся - ти - хе - сень - ко во - со - жи пи - та - є,". The piano accompaniment consists of a simple harmonic accompaniment in the right hand and a bass line in the left hand.

## Перекладення зі зміною верхнього голосу супроводу по вокальному голосу

Застосування способу перекладення вокального твору зі зміною верхнього голосу супроводу по вокальному голосу доцільне у випадку:

- відсутності дублювання в інструментальній партитурі мелодичного матеріалу солюючої партії;
- наявності епізодів зі звучанням верхнього голосу супроводу теситурно вище вокального.

За таких умов пряме перенесення може призвести до незручного або навіть неможливого виконання високих нот інструментальної партії хоровими голосами, особливо якщо мова йде про певний тип хору (наприклад, дитячий). Зміна верхнього голосу супроводу на мелодичну лінію вокальної партії дозволяє уникнути цих проблем, зберегти інтонаційну виразність та забезпечити зручне виконання артистам хору.

### М.Лисенко «Нащо мені чорні брови»

Canto Andantino *mp*

На - що ме - ні чор - ні бро - ви, на - що ка - рі о - чі, на - що лі - та мо - ло - ді - ї,

*p*

*dim.* *p* *espress.* *poco rit.*

ве - се - лі, ді - во - чі? Лі - та мо - ї мо - ло - ді - ї мар - но про - па -

*poco rit.*

*mp*

S.  
A.

На - що ме - ні чо - рні бро-ви, на - що ка - рі о - чі на-що лі - та

T.  
B.

*dim.*

S.  
A.

мо - ло - ді - ї ве - се - лі ді - во - чі, ді - во - чі

T.  
B.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає відмінність між способами перекладення вокального твору з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру і зі зміною верхнього голосу супроводу по вокальному голосу?
2. У яких випадках є доцільним застосування способу перекладення вокального твору зі зміною верхнього голосу супроводу по вокальному голосу?
3. Які потенційні незручності можуть виникнути при прямому перенесенні голосів інструментальної партитури до хорової у випадку наявності високих нот в супроводі?

Завдання:

Виконати перекладення вокального твору Е.Гріга «Захід сонця» для мішаного хору а capella способом зміни верхнього голосу супроводу по вокальному голосу.

## Захід сонця

Український текст М. Кацала

Музика Е. Гріга

*p*

1. Спа - да - є тінь - і дню кі - нець, за

даль - нім не - бо - кра - см. На хви - лі мо - ре впає сон - нець, на

зем - лю тьма да - є - є За - ко - дить ти - ша на лі - нні, віт -

роща ти - хоща - ко ві - с. Си - хів нем - лі ти - ма - їть сон, під

лі - том да - нуть мрі -

### 3.Перекладення вокальних творів для хору зі збереженням інструментального супроводу

Доволі часто розгорнутий інструментальний супровід у вокальних композиціях є важливим компонентом музичного твору, що має самостійну художню цінність. Насичену мелодичними лініями та фігураційними елементами, широку за діапазоном звукову вертикаль супроводу неможливо повною мірою інтегрувати в хорову партитуру. У таких випадках доцільно зберегти інструментальну партитуру, створюючи на її основі хорову фактуру гомофонно-гармонічного, акордового або поліфонічного характеру.

Найтиповішими фігураціями для складу інструментального супроводу є: ритмічна – передбачає наявність характерної для музичної фактури твору ритмоформули, що багаторазово повторюється;

#### *Затанцюй мені, циганко*

Слова Л. Воронцова      Музика Ю. Маймуга

*Allegretto* ♩ = 104      *f* *espressivo*

*f marcato*

*simile*

Затанцюй мені, циганко

гармонічна – голоси супроводу рухаються по звуках, що входять до складу акорду;

# **DIE FORELLE.** von Schubert.

*Un peu animé.*  
*Etwas bewegt.*

Fr. Schubert, Op. 32.

*Au fond d'une eau lim-pi - de, La truite al-lait na - geant, Au*  
*In ei-nem Bächlein hel - le, da schoss in fro-her Eil, die*

мелодична – інструментальні лінії, що вибудовують гармонічну тканину включають як акордові так і неакордові звуки;

## **ГОРИТЬ МОЄ СЕРЦЕ**

Слова Лесі Українки

Муз. О. Білаша

*Allegro*

*Горить моє серце, йо-*

мішана – поєднання в фактурі супроводу різних видів фігурацій.

## ЧОГО З'ЯВЛЯЄШСЯ МЕНІ У СНІ ✕

Слова І. Франка

Музика Ф. Надененка

Швидко, схвильовано

Повільніше

Не дуже швидко, виразно

Широко

Чо - го з'явля\_єш\_ся ме - ні у

Інструментальний супровід, що включає вищезазначені елементи фактури, як правило виконує власну драматургічну функцію, і, зазвичай, не дублює вокальну мелодію. Ця особливість суттєво впливає на процес хорового аранжування, адже хорова партитура в таких випадках стає самостійною проти супроводу і може включати не лише розгорнуті акорди, а й елементи підголоскової поліфонії. Тобто процес перекладення стає складнішим і вимагає творчого авторського підходу. Саме тому, універсальних правил чи чітких рекомендацій для цього не існує. Лише глибокий аналіз оригінальної партитури може стати ключем до визначення конкретних прийомів та засобів перекладення.

А від так, дослідження фактури інструментального супроводу твору має кілька важливих цілей. Перш за все, необхідно визначити, чи можливо втілити наявні фактурні елементи інструментальної партитури хоровими засобами. Окрім того, з'ясувати рівень вокально-технічної спроможності конкретного

хорового колективу. Очевидно, що складні багаторівневі на кілька октав арпеджовані фактурні комплекси є малопридатними для хору, проте гармонічні або ж мелодичні фігурації в межах співочого діапазону хорової партії не лише можливі, але й доволі розповсюджені. Наступним завданням має стати виявлення прихованих голосів, підголосків, тематично значущих елементів фактури. Саме вони, в умовах множинності варіативного тембрального зіставлення хорового багатоголосся можуть стати основою цікавих творчих рішень. Важливо не лише виокремити такі елементи, але й визначити напрямки їх розвитку, що допоможе у вибудовуванні логічного голосоведення хорових голосів. Наостанок, необхідно з'ясувати наскільки фактура є визначальною для розкриття художньої образності музичного твору, адже саме від цього залежатиме можливість спрощення, або ж навпаки – необхідність збереження знакових фактурних елементів. Саме відчуття хорової фактури, її цілісності та множинності комбінаційних поєднань визначає майстерність аранжувальника.

Безсумнівно, глибокий аналіз інструментального супроводу та розуміння його специфіки сприятимуть якісному перекладенню вокального твору для хору зі збереженням інструментального супроводу. І хоча, як зазначалося вище, відсутні чіткі правила та вимоги до такого виду аранжування, окрім, звісно, збереження художньої цінності музичного твору, надамо кілька порад.

Адаптуючи вокальні твори для хору з супроводом вартує пам'ятати, що визначальним для хорових голосів буде не розташування інструментальних партій, а наслідування специфіки вокально-хорового ансамблювання. Тому одним із першочергових завдань аранжувальника є вибір оптимальних інтервальних співвідношень між голосами хорової партитури, адже саме від цього залежить злагодженість та якість хорового звучання, особливо у складних багатоголосних композиціях. Окрім того, унікальний тембр хору дозволяє слухачеві сприймати його як у поєднанні з супроводом, так і окремо. З цієї причини особливу увагу слід приділяти перенесенню в хорову партитуру характерних стильових рис музичної мови композитора, що втілено у творі.

Завдяки цьому можливо досягти підсилення ефекту того чи іншого засобу художньої виразності задля розкриття основної ідеї музичного твору.

Під час перенесення елементів фігурацій з інструментальної фактури в хорову можливі спрощення, особливо якщо перекладення здійснюється для дитячого, або ж однорідного хору. Необхідно слідкувати, щоб хорові голоси, особливо середні (верхній, зазвичай, виконує тематичний матеріал вокальної партії), або ж нижній у двоголоссі звучали природно та виразно відповідно до гармонічного наповнення супроводу. Типовим є використання різночитання в хорових партіях задля підкреслення характерних ритмічних конструкцій, або ж зібрання в акорд звуків гармонічної фігурації, а також вибудовування вокальної лінії хорового голосу на основі неакордових звуків мелодичної фігурації. Проте обираючи ті чи інші способи перекладення вокального твору для хору зі збереженням інструментального супроводу слід пам'ятати, що кожен голос хорової партитури набуває рис персоніфікованості, а отже хорова партитура в цілому повинна бути цілісною, логічно вибудованою та художньо доцільною.

До прикладу фрагмент перекладення Р.Толмачова соло тенора у супроводі органу або фортепіано *Panis Angelicus* (Ангельський хліб) С.Франка для мішаного хору зі збереженням інструментальної партитури.

The image shows a musical score for the piece "Panis Angelicus" by Frédéric Chopin, as arranged by R. Tolmachov. The score is written for a mixed choir with a tenor soloist and piano accompaniment. The key signature is D major (two sharps) and the time signature is 4/4. The vocal line is marked "douce" and the piano accompaniment is marked "pp". The lyrics are: "Pa - nis an - ge - li - cus fit pa - nis ho - mi-num." The piano accompaniment features a continuous eighth-note melody in the right hand and a simple harmonic accompaniment in the left hand.

13 *mp dolce*

D. A. Pa - nis An - ge - li - cus fit pa - nis Ho - mi - num

T. B. *mp dolce*

Org. *pp dolce simile*

Dat pa - nis coe - licus fi - gu - ris ter - mi - num. O res mi -

17 Dat pa - nis coe - li - cus fi - gu - ris ter - mi - num.

D. A. Dat pa - nis coe - li - cus fi - gu - ris ter - mi - num, ter - mi - num.

T. B.

Org.

Питання для самоконтролю:

1. Означте найтипівіші фігурації в фактурі інструментального супроводу вокальних творів. Чи впливають їхні особливості на процес хорового аранжування?
2. Які аспекти аналізу фактури інструментального супроводу слід урахувати при перекладенні вокального твору для хору?
3. Які основні принципи слід брати до уваги при вибудовуванні голосів хорової партитури в процесі перекладення вокального твору зі збереженням інструментального супроводу, і чому важливо враховувати тембральні особливості хору та стильові риси музичної мови композитора?

Завдання:

Виконати перекладення вокального твору для мішаного хору О.Білаша «Гуцулочка».

**Moderato**

*mf*

бу - ла со - бі те - чі - єч - ка, а зро - би - лась річ - ка. Бу - ла со - бі Ма - рі - єч - ка,

*mp*

ви - рос - ла Ма - річ - ка. Бу - ла со - бі Ма - рі - єч - ка,

ви - рос - ла Ма - річ - ка. *mp* Всі до - ріж - ки, всі ву - лич - ки

*poco rit.* до мо - є - ї ха - ти, *f a tempo* а з я - ко - ї ж гу - цу - лоч - ці

же - ни - ха че - ка - - ти а з я - ко - ї ж гу - цу - лоч - ці

1.2. же - ни - ха че - ка - ти? 3. ви - рос - ла - Ма - річ - ка. *sf*

## **Перекладення вокального твору для соліста та хору з їх почерговим або одночасним звучанням.**

Перекладення музичних творів для соліста та хору, з їхнім почерговим або одночасним звучанням, відкриває безмежні можливості для створення виразних та емоційно насичених інтерпретацій. Цей формат поєднує камерну виразність сольного виконання з потужною колективною енергією та об'ємним звучанням хору. Майстерність аранжувальника полягає у знаходженні природного балансу між усіма виконавцями, використовуючи їхні унікальні характеристики для глибшого розкриття художнього задуму твору.

Одним із ключових аспектів такого перекладення є розуміння драматургічної функції соліста, хору та супроводу. Найчастіше до перекладення в такому форматі обираються вокальні твори з акомпануючою функцією супроводу. Основне драматургічне навантаження розподіляється між партією соліста та хором. У почерговому звучанні соліст часто виконує роль оповідача, висловлює особисті переживання або представляє окремого персонажа. Його тембр, динаміка та манера виконання створюють певний емоційний фон, що спонукає до певної взаємодії з колективом – діалогу, протиставлення, співчуття, відстороненості тощо. Контраст між сольним та гуртовим звучанням значно збагачує виразові можливості виконавської інтерпретації музичного твору.

При одночасному звучанні соліста та хору, зазвичай, хорова партитура вибудовується з урахуванням природного балансу під час ансамблювання виконавців. Для його дотримання важливо урівноважувати всі елементи хорової партитури між собою таким чином, щоб у підсумку звучання хору не нівелювало партію соло. Типовим є застосування в хоровому звучанні більш тихого в порівнянні з соло динамічного нюансу, використання нижчої теситури, укрупнення ритму в хорових партіях, або ж використання хорової педалі в якості гармонічної підтримки вокального голосу, спів *mogorando* тощо. Водночас ритмічне злиття вокального та хорових голосів, спів в унісон, епізодичне дублювання хоровою партією тематичного матеріалу соло, динамічне, теситурне

підсилення хоровою звучністю кульмінаційних епізодів твору сприяє яскравому втіленню його виконавської інтерпретації.

Здійснюючи перекладення слід пам'ятати, що тематичний матеріал партії соло має залишатись незмінним, хорова ж партитура вибудовується на основі гармонічного наповнення інструментального супроводу. У випадку повного перенесення функціоналу супроводу в хорову партитуру можливе виконання перекладення а cappella.

## AMARILLI

### Madrigale

Moderato ed affettuoso G. Caccini

Голос *p*

A - ma - ril - li, mia bel - la, non cre - di, o del mio

Ф-п. *p* *dolcissimo e legato sempre*

cor dol - ce de - si - o, d'es - ser tu l'a - mor mi -

**Moderato**

**System 1:**

Solo: A ma ril li mia bel la non cre di.o del mio cor dol

Сопрано: A ma ril li mia bel la non cre di.o del mio cor dol

Альт: A - ril li mia - bel - non - dio del mio cor dol

Тенор: A ma ril li mia bel non cre mio dol -

Бас: A ma ril li mia bel non cre mio cor - dol

**System 2 (starting at measure 6):**

Solo: ce de si o des ser tu ls mor mi o

С. А.: ce de si o des ser tu is mor mi - o -

Т. Б.: ce - o - des - tu - is mi o -

Т. Б.: ce - de si o des ser is mi o

Т. Б.: ce si o des ser tu - is mi o

Питання для самоконтролю:

1. Яку роль відіграє розуміння драматургічної функції соліста, хору та супроводу при перекладенні камерно-вокальних творів для соліста та хору, і які типи взаємодії між солістом та хором найчастіше зустрічаються в таких перекладеннях?
2. Які основні прийоми використовуються при одночасному звучанні соліста та хору для досягнення природного балансу між виконавцями та уникнення нівелювання сольної партії хоровим звучанням?
3. Які існують способи використання хорової партії для підсилення виразності сольного виконання, зокрема при одночасному звучанні, та які художні ефекти досягаються завдяки такому поєднанню?

Завдання:

Виконати перекладення вокального твору для соло та хору (тип та вид хору здобувач освіти обирає самостійно).

Worte von H. HEINE      **Das alte Lied**      ED. GRIEG

*Allegretto semplice*

Es war ein al-ter Kö-nig,  
sein Herz war schwer, sein Haupt war grau,      der ar-me al-te  
Kö-nig, er nahm eine jun-ge Frau.      Es  
war ein schö-ner Pa-ge, blond war sein Haupt, leicht war sein Sinn,

*molto cresc. sost.*  
er trug die seidne Schleppe der jungen Kö-ni-gin.

*molto cresc. p pp*

*p*  
Kennst du das al-te Lied-chen? Es klingt so süß, es

*poco rit. mf molto rit.*  
klingt so trübl Sie mußten bei-de ster-ben, sie hat-ten sich viel zu

*a tempo lieb. pp ppp*

Підсумовуючи зазначимо, перекладення вокальних творів на різні склади хору постає як творчий процес, спрямований на трансформацію фактурної,

тембральної, динамічної тощо складових музичного твору, зберігаючи при цьому його змістові аспекти, зокрема темпо-ритмічну структуру, ладову основу та гармонічну мову, літературний текст. Успішне перекладення вимагає від аранжувальника не лише глибоких теоретичних знань та практичних навичок володіння різноманітними технічними прийомами аранжування, але й розвиненого художнього смаку, творчої уяви та здатності до аналітичного мислення. Важливим є дотримання балансу між збереженням оригінального задуму твору та адаптацією його до специфіки хорового виконання.

Результатом такого творчого підходу стає створення нової, самобутньої хорової інтерпретації, яка збагачує музичну культуру та відкриває слухачам нові грані знайомих творів.

#### Список рекомендованих джерел

Вахняк, Є. (1977). Хорове аранжування. Київ: Музична Україна.

Власова, С.А. (2019). Технологічні аспекти хорового аранжування. Інноваційна педагогіка, (19. Т. 3), 71–74.

Гіга, С. (2023). Поняття аранжування в контексті сучасного термінологічного дискурсу. Актуальні питання гуманітарних наук, (67, Т. 1), 103-110.

Гіга, С.С., (2023). Мистецтво аранжування в аспекті стильової еволюції української естрадно-вокальної творчості (дис....докт.філософії). Національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, Україна. Вилучено з [https://vad.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/156/2023/11/hiha\\_dysertatsiia.pdf](https://vad.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/156/2023/11/hiha_dysertatsiia.pdf)

Горохов, П., Загребський, Д. (1982). Хорове аранжування. Київ: Музична Україна.

Григорчук, Є. (2019). Методика аранжування вокально-хорових творів різних видів і стилів у практиці сучасної української музичної освіти. Науковий вісник МНУ імені В.О.Сухомлинського. Педагогічні науки, (1 (64)), 59-64.

- Грицюк, О. Ю., Сліпченко, О. С. (2018). Аранжування та читання вокально-хорових партитур: практикум. Київ: Видавництво Ліра-К.
- Дондик, О.І. (2018). Особливості сучасних хорових аранжувань класичних творів на прикладі репертуару хору «Хрещатик». Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. Когнітивне музикознавство : зб. наук. ст., (48), 70-84.
- Криченкова, О.С. (2017). Фактура як репрезентант хорового стилю. Традиції та новації у вищій архітектурно-худоній освіті, (4), 181-185.
- Мережко, Ю.В., Шепеленко, Г.Б. (2020). Вокальні твори українських композиторів кінця XIX – початку XXI століття: навч.-метод. посіб. для студентів ВЗО. Київ: Інтерсервіс.
- Семенчук, В. (2022). Аранжування як вид творчої діяльності музиканта. Актуальні питання гуманітарних наук, (52. Т.3), 52-60.
- Толмачов, Р.В. (2011). Хорове аранжування та вільна обробка : навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга.